

آخرین قاب تشییع تاریخی در مشهد ماندگار شد

وصال جاودانه در وداع با رهبر شهید

گزارش

شیمایا جهان بخش

گروه ایران زمین

خورشید روز پنجشنبه در حالی از کرانه‌های شرقی مشهد طلوع کرد که خیابان‌های منتهی به حرم امام رضا (ع) مملو از شب‌زنده‌دارانی بود که چشم انتظار حضور پیکر رهبر شهیدشان از نجف بودند.

از ساعت ۱۰ صبح به بعد، برج مراقبت فرودگاه شهید هاشمی نژاد، شده بود مرکز توجه تا اعلام شود، هواپیمای حامل پیکر مطهر فرزند مشهد کی به زمین می‌نشیند. جمعیتی که از بعد از ظهر روز چهارشنبه خیابان‌های اصلی مشهد را پر کرده بود می‌دانست، شور و اشتیاق مردم نجف و کربلا،

آخرین لحظه‌های وداع

زمان درعصر پنجشنبه مشهد گویی در ایستگاه دلتنگی متوقف شده بود. خیابان امام رضا(ع)، همان شاهره‌ای که همیشه زائران را با اشتیاق به سمت گنبد طلایی هدایت می‌کرد، به مسیر وداع با پاره‌ای از تن ملت تبدیل شد اگرچه تغییر در برنامه‌ریزی‌ها و تأخیر در رسیدن پیکر مطهر به دلیل استقبال غیرقابل توصیف و بی‌نظیر مردم عراق، زمان آغاز مراسم را در مشهد به ساعت ۱۴ موقوف کرد، اما نبض خیابان امام رضا(ع) از همان شب گذشته، تندتر از همیشه می‌زد. اراده مردم، تابعی از برنامه‌های رسمی نیست؛ اینجا قلب‌های مشتاق، خودشان زمان را مدیریت می‌کنند. خیابان از دیشب بیدار است؛ بیدار انتظاری که سنگینی اش برشانه‌های شهر احساس می‌شود.

بدرقه باشکوه یار خراسانی

هر گوشه از خیابان‌های منتهی به حرم رضوی از جمله میدان شهدا و خیابان شیرازی، روایتی از دلدادگی مردمی بود که آمده بودند تا فرزند شهید را تا آخرین منزلگاه بدرقه کنند.

در میان ازدحام جمعیت برخی نگاه‌ها به گنبد طلایی دوخته شده است گنبدی که سال‌ها مامن دعا‌های زائران بوده و اکنون برآیین وداع با رهبر جمهوری اسلامی سایه افکنده است. دیروز هر تصویر و هر حرکت معنایی فراتر از یک قاب ساده داشت.

همنشینی شکوه و غم

پرچم سیاه بر فراز گنبد و گلدسته‌های حرم مطهر رضوی برافراشته شده، نشانه‌ای از عزای سید و سالار شهیدان که با حال‌وهوای مراسم وداع نیز درهم

برنامه ورود آقای شهید به مشهد مقدس را به تأخیر خواهد انداخت.

با نزدیک شدن عقربه‌های ساعت به لحظه موعود، دل زائران بی تاب و بی قرار می‌شود. هم‌زمان با ورود هواپیمای حامل پیکر رهبر شهید، جنگنده‌های نیروی هوایی ارتش با شکوهی خیره‌کننده، با هواپیمای حامل پیکر مطهر را همراهی کردند تا «آقای شهید ایران» با اقتداری نظامی و در عین حال معنوی به خانه بازگردد. سرانجام ساعت ۱۰ و سی دقیقه صبح بود که هواپیما در فرودگاه مشهد به زمین نشست. ساعت ۱۲:۳۰ دقیقه ظهر پیکر مطهر «آقای شهید ایران» از فرودگاه مشهد به سمت پایانه مسافربری خیابان امام رضا (ع) منتقل شد تا بردوش مردم دلتنگ امام شهیدشان تشییع شود. این پاره تن ملت ایران بود که تشییع می‌شد و این بار همه مردم ایران فرزند شهید هستند.

خارجی که با شعرهای پرشور خود، مرزهای جغرافیایی را در هم شکسته بودند و پیام وحدت امت اسلام را فریاد می‌زدند. کودکان، دوشادوش والدین‌شان با امام شهید عهد می‌بستند و زنان و مردانی که از دهه‌ها شهر دور و نزدیک خود را رسانده بودند، با زمزمه‌های عاشقانه «زیارت قبول» این حماسه را به نمایش می‌گذاشتند. خیل عظیم عزاداران در مسیری که به حرم منتهی می‌شد، در حال حرکت بودند؛ گویی هر قدم، گامی برای رسیدن به قله وفاداری بود. صدای صلوات، نوحه‌خوانی‌های سنتی و فریادهای حماسی، فضای شهر را چنان پر کرده بود که گویی مشهد به یک حسینیه بزرگ سرباز تبدیل شده است. در این میان، هر چه به ساعت ظهر نزدیک‌تر می‌شدیم، شکوه این حضور ملی، ابعاد تازه‌ای از خود می‌گرفت و پیاده‌روها دیگر تگ‌ناک داشتن این موج خروشان را نداشتند.

در میانه این خیل عظیم، اراده‌ای پولادین در ستاد تشییع استان جریان داشت تا این حضور تاریخی، با مدیریت شایسته به سرانجام برسد. غلامحسین مظفری، استاندار خراسان رضوی، که خود در میان انبوه جمعیت حضور داشت، از مدیریت سخن می‌گفت که در این ۱۲ روز، نه با دستورالعمل‌های خشک اداری که با نیروی عشق مردم پیش رفت؛ او تأکید داشت که اگر نگاه، صرفاً نگاه اداری می‌بود، این سیل عظیم مشتاقان در همان ساعات نخستین در حصارهای سخت ترافیکی متوقف می‌شد، اما اراده ملت، سدها را درهم شکست. حجت‌الاسلام والمصلحین زرنجی، رئیس کل دادگستری استان نیز خدمت به مردم را در این رویداد «بالاترین نوع عبادت» خواند و تصریح کرد که دستگاه‌های اجرایی،

روایتی از حضور رهبر شهید در آیین غبارروبی مضجع شریف حضرت رضا (ع)

خادم خاضع و بی تکلف حرم رضوی

پروزی انقلاب اسلامی بازمی‌گردد، ایشان در آیین خطبه‌خوانی شب عاشورا در سال ۱۳۵۷ به عنوان خطبه‌خوان این مراسم حضور داشتند و در فروردین‌ماه سال ۱۳۵۸، در سن ۴۰ سالگی توسط تولیت فقید وقت این آستان مقدس، حضرت آیت‌الله واعظ طبسی (ره) به عنوان «رئیس خدمه آستان قدس رضوی» منصوب شدند. این سمت، برای ایشان هرگز یک مقام اجرایی نبود، بلکه فرصتی بود تا در کسوت واقعی خادمی، در این آستان مقدس حضور یابند. این حضور مستمر، در دوران رهبری نیز باوقار و تداوم ویژه ادامه یافت. اولین بار در دوره رهبری، ایشان در روز ششم فروردین سال ۱۳۶۹ در آیین معنوی غبارروبی مضجع شریف حضرت رضا (ع) شرفیاب شدند و از آن روز تاکنون، این حضور به‌صورت سالانه و در برخی مقاطع پیش از یک‌بار در سال تداوم یافته است. در واقع برای ایشان، غبارروبی مضجع شریف و ضریح مطهر، تشریفات دولتی نبود، بلکه به‌مثابه توجه به شاعر و آیین‌های اسلامی بود.

سلوکی عمیق در آیین غبارروبی، تصویری از رهبر شهید را پیش چشم می‌گذارد که فراتر از جایگاه و مسئولیت، معنای حقیقی خادمی در حرم مطهر رضوی را بازخوانی می‌کند. آنچه در ادامه می‌آید، روایتی مستند و خاطره‌محور از محمد توکلی، مدیر اسبق خدمه و معاون سابق اماکن متبرک حرم مطهر رضوی در گفتگو با آستان نوز است، روایتی از سال‌ها حضور و شرکت در آیین غبارروبی مضجع شریف حضرت رضا (ع) و مشاهده سیره عملی رهبر انقلاب (ره) در این آیین، تشریف از پایین پای مبارک تا زیارت اهل قبور و بزرگان که تصویری روشن از تواضع، ادب زیارت و خدمت‌عاشقانه در مکتب اهل بیت(ع) ارائه می‌دهد.

از رئیس خادم تارهبیری

سابقه حضور حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (ره) در آیین‌های مختلف حرم مطهر رضوی به پیش از

همایش بزرگ وحدت

آنچه در هجدهم تیرماه ۱۴۰۵ رخ داد، فراتر از یک آیین تشییع، «همایش بزرگ وحدت» بود. وقتی پیکر مطهر رهبر شهید بردستان اقیانوسی از مردم قرار گرفت، گویی تمامی اختلافات، سلیقه‌ها و نگاه‌های متفاوت در برابر عظمت این وداع تاریخی رنگ باخت. مشهد دیروز، نه فقط پایتخت معنوی ایران، که کانون جوشش غیرت ملی بود؛ جایی که از آذربایجان تا سیستان و از کردستان تا خوزستان، در قالب کاروان‌های عاشق، خود را به حرم امن امام زئوف رساندند تا ثابت کنند این انقلاب، به‌نا «با ساختارها»، با «قلب‌های بی‌پوسته» به هم، استوار مانده است. این حضور میلیونی، پاسخی قاطع به تمامی توطئه‌هایی بود که با هدف ایجاد شکاف در ارکان نظام طراحی شده بود. تماشای دست‌های گره‌خورده پیر و جوان، در کنار روحانیون و دانشگاهیان و اقوام مختلف ایرانی، گواهی صادق بر این حقیقت بود که «رهبر» در این سرزمین، نقطه تعلق وحدت است.

استقبال خیره‌کننده از پیکر شهید، نه یک ادای احترام ساده، که یعنی مجدد با آرمان‌های بلند اسلام و انقلاب بود. مردم آمدند تا به دشمنان ایران ثابت کنند که هرگاه پرچمی از دستان مقتدری می‌افتد، هزاران دست دیگر برای برافراشتن آن به سمت آسمان عزت دراز می‌شود. در این میان، شکوه این حماسه، فراتر از مرزهای جغرافیایی نیز بازتاب یافت. حضور نمایندگان ۲۷ کشور جهان، نه تنها نشان‌دهنده عمق نفوذ معنوی رهبر شهید در جبهه مقاومت بود، بلکه پیام «انسجام امت اسلامی» را در برابر

استکبار جهانی به صدایی واحد تبدیل کرد. این رستاخیز ملی، به دشمنان قسم‌خورده‌ی این مرز و بوم یادآوری کرد که سرمایه اصلی نظام جمهوری اسلامی، «مردم» هستند؛ همان مردمی که با وجود تمام گلاب‌ها، وقتی پای «عزت ملی» و «راه ولایت» در میان باشد، یکپارچه به میدان می‌آیند. امروز مشهد، تمام ایران بود؛ ایرانی که در سوگ خادم راستین خود، نه تنها شکسته نشد، بلکه در سایه این وحدت بی‌نظیر، مستحکم‌تر از همیشه قد علم کرد. این وداع، پیامی روشن داشت: هر که به وحدت این ملت چشم طمع بدوزد، در برابر دیواری از جنس غیرت فاطمی و حسینی «قرار خواهد گرفت که تزلزل‌ناپذیر است.

مشهد، امروز شکوه اقتدار ملتی را به تصویر کشید که ثابت کرد تا زمانی که این پیوند آسمانی میان امت و امامت برقرار است، هیچ طوفانی توان برهم زدن مسیر این انقلاب را نخواهد داشت. آری، امروز ایران دوباره «یکصدا» شد؛ صدایی که طنین آن تا ظهور دولت بار باقی خواهد ماند و اقوام مختلف ایرانی، گواهی صادق بر این حقیقت بود که «رهبر» در این سرزمین، نقطه تعلق وحدت است. استقبال خیره‌کننده از پیکر شهید، نه یک ادای احترام ساده که یعنی مجدد با آرمان‌های بلند اسلام و انقلاب بود. مردم آمدند تا به دشمنان ایران ثابت کنند که هرگاه پرچمی از دستان مقتدری می‌افتد، هزاران دست دیگر برای برافراشتن آن به سمت آسمان عزت دراز می‌شود. در این میان، شکوه این حماسه، فراتر از مرزهای جغرافیایی نیز بازتاب یافت. حضور نمایندگان ۲۷ کشور جهان، نه تنها نشان‌دهنده عمق نفوذ معنوی رهبر شهید در جبهه مقاومت بود، بلکه پیام «انسجام امت اسلامی» را در برابر استکبار جهانی به صدایی واحد تبدیل کرد. این رستاخیز ملی، به دشمنان قسم‌خورده این مرز و بوم یادآوری کرد که سرمایه اصلی نظام جمهوری اسلامی، «مردم» هستند؛ همان مردمی که با وجود تمام گلاب‌ها، وقتی پای «عزت ملی» و «راه ولایت» در میان باشد، یکپارچه به میدان می‌آیند. امروز مشهد، تمام ایران بود؛ ایرانی که در سوگ خادم راستین خود، نه تنها شکسته نشد، بلکه در سایه این وحدت بی‌نظیر، مستحکم‌تر از همیشه قد علم کرد. این وداع، پیامی روشن داشت: هر که به وحدت این ملت چشم طمع بدوزد، در برابر دیواری از جنس غیرت فاطمی و حسینی «قرار خواهد گرفت که تزلزل‌ناپذیر است. مشهد، امروز شکوه اقتدار ملتی را به تصویر کشید که ثابت کرد تا زمانی که این پیوند آسمانی میان امت و امامت برقرار است، هیچ طوفانی توان برهم زدن مسیر این انقلاب را نخواهد داشت. آری، امروز ایران دوباره «یکصدا» شد؛ صدایی که طنین آن تا ظهور دولت بار باقی خواهد ماند.

قضایی و امنیتی، بدون منبت و مانع اداری، در کنار هم ایستادند تا مردم بتوانند با امنیت کامل این وداع را تجربه کنند. این همدلی مسئولان، خود پیامی بود که مردم عزیز، تنها نیستند و خدامان آنان در هر شرایطی پای عزت این ملت هستند. با نزدیک شدن پیکرها به حرم مطهر، تمهیدات آستان قدس رضوی به دقت به اجرا درآمد. صحن پیامبر اعظم (ص) به عنوان کانون اصلی اقامه نماز بر پیکر شهدا در نظر گرفته شد و صفوف نمازگزاران با تدبیری هنرمندانه از مسادی ورودی خیابان‌های شیرازی، نواب صفوی و طبرسی به یکدیگر متصل شد تا تجلی وحدت صفوف نماز، در قاب تاریخ ثبت شود. خدامان آستان قدس نیز مؤکداً از زائران خواستند که از تجمع در ورودی‌های «باب‌الرضا (ع)» و «باب‌الجواد (ع)» خودداری کنند تا جریان ورود و خروج جمعیت دچار انسداد نشود.

پس از اقامه نماز در فضایی آکنده از معنویت، مراسم تشییع در مسیر اصلی با شور و حرارتی مضاعف ادامه یافت و هر زائر، گویی قطره‌ای بود که به اقیانوس بی‌پایان وحدت پیوسته است تا در این آخرین دیدار، ادای دین کند.

تجلی اراده یک ملت

قاب مشترک تابوت رهبر شهید و گنبد طلا در طول مسیر، جلوه‌های بسیاری از همدلی و میزبانی مردمی به چشم می‌خورد. موبک‌های متعدد در فواصل مختلف، بی‌وقفه از زائران و مشایعت‌کنندگان پذیرایی می‌کردند؛ از توزیع مدام آب خنک تا وعده‌های غذایی که میان جمعیت توزیع می‌شد. حتی هتل‌ها و رستوران‌های اطراف حرم، درب‌های خود را به روی

عاشقان با

چشمان

گرد تا گرد

خودروهای

حامل پیکرها

جمع شده

بودند و با

رهبر شهید

خود وداع

کردند؛

دیداری که

دیگر تکرار

نمی‌شود اما

برای همیشه

در قلب‌ها

ماندگار

خواهد بود

برش

خستگان این راه گشودند. حوالی ساعت ۱۵، پیکرهای مطهر به نزدیکی حرم رسیدند؛ زمانی که تابوت پیکرها و گنبد و گلدسته حرم در یک قاب قرار گرفت، گویی آسمان و زمین به احترام این خادم مخلص ولایت، سرسر تعظیم فرود آوردند. عاشقان با چشمان گریان، گرد تا گرد خودروهای حامل پیکرها جمع شده بودند و با رهبر شهید خود وداع کردند؛ دیداری که دیگر تکرار نمی‌شود اما برای همیشه در قلب‌ها ماندگار خواهد بود.

آرامش در پناه امام رئوف

سرانجام، پیکر مطهر رهبر شهید به صحن انقلاب مشایعت شد و پس از آن، طبق برنامه‌ریزی‌های پیش‌بینی‌شده، مراسم تدفین در یکی از رواق‌های مرکزی حرم مطهر رضوی و با حضور جمعی محدود از خانواده‌های شهدا و مقامات انجام گرفت و این تدفین، با رعایت کامل ضوابط حرم و در نهایت وقار و احترام معنوی در جوار مضجع شریف صورت پذیرفت تا «آقای شهید ایران» برای ابد در پناه امام زئوف آرام گیرد. این وداع، پایان یک دوران نبود؛ بلکه آغاز فصل جدیدی در تاریخ سیاسی و معنوی ایران است. در میان حاضران، یکی از شهروندان مشهدی، حضور در این مراسم را ادای وظیفه‌ای در قبال حوادث سرنوشت‌ساز دانست و گفت: «بزرگ‌ترین پیام این حضور، وحدت است.» یکی دیگر از زائران که از شیراز آمد بود نیز بیان کرد: «این حضور، پشتوانه‌ای برای نیروهای مسلح ماست تا با اقتدار بیشتری از امنیت ایران دفاع کنند.» در این میان، آنچه در سخنان اغلب حاضران تکرار می‌شد، تأکید بر حفظ همدلی و نقش مردم در عبور کشور از شرایط دشوار بود.

و تشریف به روضه منوره بود. این اذن گرفتن معظم له، نشان می‌داد قائد امت اسلامی، پیش از تشریف به روضه منوره، از مسیر پایین پای مبارک حضرت ضریح مطهر مشرف می‌شدند و در جایگاهی می‌نشستند که نشانه ادب و تواضع در تشریف و زیارت بود.

پس از این تشییع و واکنش که دریافت می‌کردند، برابر با سنت آیین غبارروبی، لباس سفید مخصوص را به تن می‌کردند و به داخل ضریح مطهر مشرف می‌شدند. رهبر شهید به واسطه تقید و التزام ویژه‌ای که داشتند، در هر نوبت تشریف به حرم مطهر رضوی، تمامی آداب حضور و شرکت در آیین‌ها را با شأنی کاملاً معنوی برای این جایگاه مقدس انجام می‌دادند.

ایشان با حرمتی عمیق، با اعتقاد راسخ به اینکه اینجا قطعه‌ای از بهشت است، بر این آستان مقدس قدم می‌نهادند و روپوش، صندوقچه و قرآن‌های روی سنگ قبر مطهر یک‌به‌یک و با آدابی خاص، تبرک می‌جستند و تقدیم تولیت آستان قدس رضوی می‌کردند. سپس سنگ مطهر مضجع شریف، تمام کف، دیوارها و تمام زوایای ضریح مطهر را غبارروبی می‌کردند و با گلاب ناب، گلاب‌افشانی می‌کردند.

سپس پس از اتمام غبارروبی مضجع شریف، به اقامه نماز می‌پرداختند و در پایان، برای فرج حضرت ولی عصر (عج) و پیروزی اسلام و مسلمین دعا می‌کردند و مطابق آیین‌نامه و تشریفات حرم مطهر، با امضای صورت‌جلسه، از داخل ضریح مطهر مراجعت می‌کردند.

زیارت اهل قبور و بزرگان

اما داستان حضور ایشان در آیین‌های غبارروبی با اتمام غبارروبی تمام نمی‌شد، بلکه یکی از برنامه‌های ثابت حضرت اقا بعد از آیین غبارروبی، زیارت اهل قبور و بزرگان بود.

ایشان ابتدا وارد رواق دارالفضیض می‌شدند و در ابتدا نسبت به مقام والی پدر بزرگوارشان، حضرت آیت‌الله سید جواد خامنه‌ای (ره) ادای

احترام می‌کردند و قرائت فاتحه‌ای داشتند. سپس به زیارت آیت‌الله العظمی محمدتقی میلانی (ره) و سایر مشاهیر مدفون در این مکان مقدس، می‌رفتند. در سال‌های اخیر و پس از رحلت آیت‌الله واعظ طبسی (ره) که از دوستان و یاران قدیمی و وفادار ایشان بود، زیارت قبر ایشان به این زنجیره افزوده شد.

سپس برای ادای احترام و قرائت فاتحه بر سر مزار مادر بزرگوارشان به رواق مبارکه دارالضیافه مشرف می‌شدند؛ بعد از زیارت پدر و مادر و مشاهیر مدفون در مکان‌های یاد شده، حضرت اقامت می‌دادند که نسبت به مقام اساتید خود از جمله آیت‌الله سید حسن قبولی افشان که از اساتید ایشان بودند، ادای احترام کنند و در نهایت، بر سر مزار شیخ بهایی، از اساتید علم و عرفان مشرف می‌شدند. این چرخه زیارتی، نشان می‌داد که ایشان پس از هر بار غبارروبی مضجع شریف، به زیارت اوتاد و بزرگانی که به گردن ایشان حقی داشتند، شرفیاب می‌شدند.

بزرگ‌ترین افتخار من خادمی است...

آنچه این خاطره را برای همیشه در ذهن‌ها حک می‌کند، کلامی است که چندین مرتبه در حاشیه مراسم غبارروبی، خطاب به بنده که از آن زمان مسئولیت اجرایی بخش خدمه را برعهده داشتم، فرمودند: «بزرگ‌ترین افتخار من این است که خادم آستان مقدس حضرت رضا (ع)، هستم.» در لحظه‌ای که ایشان دارای عالی‌ترین جایگاه اجرایی و معنوی کشور بودند، اما خادمی حضرت رضا (ع) را به عنوان بزرگ‌ترین افتخار خود یاد می‌کردند، این معنای واقعی خدمت‌رایی برای ما مانده می‌گردد. این کلام، در کنار توجه ویژه ایشان به آداب تشریف، زیارت اهل قبور و بزرگان، تصویری از یک رهبر معنوی را ترسیم می‌کند که در اوج قدرت، همچون یک مردمی متواضع، خود را در برابر حضرت رضا (ع) خاضع می‌بیند. این سیره عملی، برای ما و برای تمام خادم و زائران، بهترین درس تواضع، خدمت و ارادت است.